

Strasbūrā, 15.2.2022.
COM(2022) 60 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Komisijas ieguldījums Eiropas Savienības aizsardzībā

1. Ievads

Mūsdienu pasaulē Eiropas Savienība saskaras ar pieaugošu globālo nestabilitāti un ģeopolitisko saspīlējumu, kā atzīts pirmajā visaptverošajā ES apdraudējumu analizē, kas tika veikta 2020. gada novembrī, gatavojoties gaidāmajam ES Stratēģiskajam kompasam. Konfliktiem un krīzēm mūsu kaimiņvalstīs un ārpus tām ir tieša ietekme uz mūsu drošību, savukārt pret mūsu sabiedrību un ekonomiku tiek vērsti sarežģīti hibrīddraudī, tostarp kibernetiski un dezinformācijas kampaņas, kuru izcelsme ir ārvalstīs. Tajā pašā laikā klimata krīze un bioloģiskās daudzveidības zudums rada problēmas globālajai drošībai kopumā un jo īpaši civilajām un militārajām operācijām.

Tas, kas notiek un ir noticis pie mūsu sauszemes, gaisa un jūras robežām un ap tām, kā arī kibertelpā, svarīgos jūras maršrutos un kosmosā, uzsver, ka mums ir jākļūst labāk sagatavotiem, spējīgākiem un noturīgākiem. Ņemot vērā paātrināto tehnoloģisko sacensību starp Amerikas Savienotajām Valstīm un Ķīnu, Eiropas Savienībai ir jāturpina attīstīt un nostiprināt savas tehnoloģiskās priekšrocības. Attīstoties ģeopolitiskajām attiecībām un mainoties mūsu videi, Savienībai ir jāattīstās līdzīgi, kā arī jāpastiprina un jāpaātrina savas kolektīvās spējas aizstāvēt un nodrošināt savas pamatvērtības un iedzīvotājus. **Straujš uzrāviens ES aizsardzībā ir Savienības un tās iedzīvotāju drošības būtiska un neatņemama daļa turpmākajos gados un desmitgadēs.**

Pašreizējie un pagātnes notikumi kalpo kā trauksmes signāls, ka eiropiešiem ciešāk jāsadarbojas aizsardzības jomā, lai garantētu savu drošību un kļūtu par spēcīgāku drošības garantu citiem, izmantojot Savienības unikālo un plašo instrumentu kopumu. ES jau ir iesaistījies daudzo atklāto un iesaldēto konfliktu risināšanā mūsu austrumu un dienvidu kaimiņvalstīs, kā arī dažādos Āfrikas reģionos, kas ir mūsu kaimiņu kontinents. Nesen notikusī **Krievijas militāro spēku koncentrēšanās pie Ukrainas austrumu robežas, Baltkrievijā un Melnās jūras reģionā,** kā arī Maskavas mēģinājumi izjaukt, sadalīt un pārdefinēt drošības arhitektūru Eiropā apdraud uz noteikumiem balstīto starptautisko kārtību. Tā arī atgādina, ka mums ir jāpanāk spēcīgāka Eiropas Savienības aizsardzība ciešā partnerībā ar Ziemeļatlantijas līguma organizāciju (NATO). Starptautiskās militārās misijas **Afganistānā** pēkšņā izbeigšana 2021. gada augustā deva mums mācību, ka Eiropai ir jābūt labāk sagatavotai tikt galā ar sarežģītiem stabilizācijas uzdevumiem un pēkšņām ārkārtas situācijām. Esam pieredzējuši, kā nestabilitāte var kļūt par augsni terorismam un likt cilvēkiem zaudēt saikni ar dzimto zemi, un kā pasaules un reģionālās lielvaras var izmantot šādas situācijas, lai iegūtu ietekmi un piekļuvi resursiem. Sarežģītību papildina klimata pārmaiņu palielinošā ietekme uz konfliktu iespējamību valstu iekšienē un starp tām.

Tajā pašā laikā ES ir jāpalielina sava sagatavotība, spējas un noturība, lai labāk aizsargātu savus iedzīvotājus. **Apdraudējumi ES drošībai arvien biežāk vairs nav tikai militāri.** Mēs saskaramies ar postošākiem kibernetiskiem, kas vērsti pret mūsu kritiskajām struktūrām, paralizē rūpniecības ražotnes, energoapgādes iekārtas, pilsētu pārvaldes iestādes un slimnīcas, savukārt ārvalstu veikta informācijas manipulēšana un iejaukšanās skar arī mūsu demokrātijas kodolu. Lukašenko režīma īstenotais valsts finansētais hibrīduzbrukums, kas migrantus izmanto politiskiem mērķiem, ir nepārprotams piemērs tam, kā attīstās hibrīdkampaņas, kuru mērķis ir

gāzt mūsu valdības, piespiest un manipulēt tās, nepārkāpjot bruņotas agresijas sliekšni. ES ir reaģējusi uz šo situāciju ar humāno atbalstu, diplomātiskiem kontaktiem ar trešām valstīm, atbalstu mūsu dalībvalstīm un sankcijām pret vainīgajiem. Tajā pašā laikā Covid-19 pandēmija uzsvēra arī nepieciešamību pēc lielākas noturības, un bruņotie spēki 2020. gada sākumā civilajām pārvaldes iestādēm sniedza loģistikas, drošības un medicīnisko palīdzību. Šajā strauji mainīgajā vidē **Eiropas Savienībai ir vēl vairāk jāstiprina sava sagatavotība, spējas un noturība, jo īpaši, uzlabojot satricinājumu absorbcijas mehānismus un pilnveidojot tās instrumentu kopumu visās attiecīgajās nozarēs.**

Dalībvalstis strādā pie visu apdraudējumu un problēmu spēcīgākiem risinājumiem, izmantojot jauno ES **Stratēģisko drošības un aizsardzības kompasu** (“Stratēģiskais kompass”), kas dalībvalstīm jāpieņem 2022. gada martā. Tajā tiks izklāstīts kopīgs stratēģiskais redzējums nākamajai desmitgadei un ieskicēts, kā ES uzlabos savas spējas rīkoties un reaģēt uz dažādām krīzēm un problēmām; nodrošinās savas intereses un aizsargāt savus iedzīvotājus; investēs un ieviesīs inovācijas, lai kopīgi attīstītu vajadzīgās spējas un tehnoloģijas; un padziļinās partnerības, kuru pamatā ir ES vērtības un intereses. Ar šo paziņojumu Eiropas Komisija turpina dot savu artavu šajā darbā.

Eiropas Savienībai ir jārikojas jau tagad, lai uzlabotu savas aizsardzības spējas pašreizējā kontekstā un arī sagatavotu ES, lai tā spētu rīkoties nākotnes kaujaslaukos, ietverot jaunas paaudzes modernās tehnoloģijas, kas spēj novērst apdraudējumus, ko rada kibersistēmas, hibridsistēmas, kosmosa sadarbības un autonomas sistēmas, kuru pamatā ir savienojamība un mākslīgais intelekts. Vienlaikus rūpniecības ekosistēma, ko aizsardzības nozare veido kopā ar aviācijas un drošības nozari, ir **augsto tehnoloģiju rūpniecības ekosistēma**, kas ir ne tikai būtisks Eiropas atvērtās stratēģiskās autonomijas un tehnoloģiskās suverenitātes virzītājspēks, bet arī nozīmīgs izaugsmes un inovācijas veicinātājs. Eiropas Savienības aizsardzības nozare ne vien veicina Eiropas Savienības iedzīvotāju drošību, bet arī var sniegt ieguldījumu ilgtspējīgā **ekonomikas atveseļošanā** pēc pandēmijas un tādas aizsardzības ekosistēmas vispārējā inovatīvajā raksturā, kurai ir potenciāls ievērojami sekmēt zaļo pārkārtošanos un radīt pozitīvu blakusietekmi civilām vajadzībām.

Mūsu mērķus ir iespējams sasniegt, tikai **kopīgi izstrādājot, iepērkot un ekspluatējot militāro ekipējumu**. ES ir ieviesusi jaunus rīkus un instrumentus¹, lai novērstu ieilgušo sadrumstalotību, kas kavē Eiropas Savienības aizsardzības nozares efektivitāti un mazina ES un tās dalībvalstu spēju veidot nākamās paaudzes aizsardzības spējas, kas būs kritiski svarīgas Eiropas drošībai nākotnē un tās spējai nodrošināt drošību kaimiņvalstīs un ārpus tām.

Konkrētāk, Eiropas Aizsardzības fonds (EAF)², kura budžets 2021.–2027. gadam ir gandrīz 8 miljardi EUR, jau tagad ir revolucionārs, lai izveidotu ES aizsardzības ekosistēmu, kas spēj nodrošināt mūsdienīgas, sadarbībspējīgas aizsardzības tehnoloģijas un aprīkojumu, kas uzlabos Savienības rīcības brīvību, tehnoloģisko suverenitāti un konkurētspēju.

¹ T. sk. Eiropas Aizsardzības fonds, pastāvīgā strukturētā sadarbība (*PESCO*) un koordinētais ikgadējais pārskats par aizsardzību (*CARD*).

² PE/11/2021/INIT.

Ņemot vērā šos sarežģītos apstākļus, Eiropas Komisija turpinās cieši sadarboties ar Augsto pārstāvi un dalībvalstīm, lai:

- nodrošinātu mūsu ieviesto inovatīvo instrumentu un iniciatīvu, piemēram, EAF un Militārās mobilitātes rīcības plāna, **efektīvu un mērķtiecīgu īstenošanu**, t. sk. izmantojot vairākus papildu pasākumus, kas ierosināti šajā paziņojumā;
- atbalstītu **ciešāku sadarbību aizsardzības jomā starp dalībvalstīm un starp nozarēm**, kam pamatā ir nepieciešamie finanšu resursi un labāki sadarbības izdevumi atbilstīgi esošajām saistībām, lai uzlabotu izmaksu lietderību, stiprinātu sadarbību, veicinātu inovāciju un uzlabotu rūpniecības konkurētspēju un noturību;
- stiprinātu mūsu spēju **reaģēt uz akūtām krīzēm**, tostarp kiberuzbrukumiem un hibrīdkampaņām, **kā arī ilgtermiņa problēmām un ģeopolitiskiem sarežģījumiem stratēģiskās jomās**, pamatojoties uz visu valdības iestāžu mēroga pieeju un stiprinot divējāda lietojuma un civilmilitārās sinerģijas dažādās Komisijas vadītās politikas jomās, rīkos un instrumentos;
- uzturētu un uzlabotu **ciešu mijiedarbību ar NATO** atbilstīgi saistībām un saskaņotajiem principiem, kas nosaka ES un NATO sadarbību saskaņā ar kopīgajām deklarācijām, kā arī ar citiem galvenajiem starptautiskajiem partneriem, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizāciju (ANO) un līdzīgi domājošiem divpusējiem partneriem, tostarp Amerikas Savienotajām Valstīm, Norvēģiju³ un Kanādu.

Šajā arvien mainīgajā ģeopolitiskajā un tehnoloģiskajā kontekstā un ņemot vērā gaidāmo neformālo samitu Parīzē 2022. gada 10. un 11. martā, šajā paziņojumā ir izklāstīti **konkrēti, jauni pasākumi un iniciatīvas vairākās kritiskās jomās** un apzināti galvenie panākumu faktori virzībā uz konkurētspējīgāku un saskaņotāku Eiropas Savienības aizsardzības tirgu, t. sk.:

- **palielinot investīcijas aizsardzības pētniecībā un spējās, kas izstrādātas ES sadarbības sistēmās;**
- **veicinot sinerģiju starp civilo un aizsardzības pētniecību un inovāciju un samazinot stratēģisko atkarību;**
- **stimulējot Eiropas Savienībā sadarbības ceļā izstrādātu kopīgu iepirkumu aizsardzības spēju jomā;**
- **mudinot dalībvalstis turpināt virzību uz racionālāku un līdzīgāku praksi ieroču eksporta kontroles jomā, jo īpaši attiecībā uz aizsardzības spējām, kas izstrādātas kādas ES sadarbības sistēmas ietvaros;**
- **stiprinot kosmosa drošības un aizsardzības dimensiju ES līmenī;**
- **uzlabojot Eiropas noturību, cita starpā pastiprinot kiberdrošību un cīnoties pret kiberdraudiem un jebkādiem citiem hibrīddraudiem, uzlabojot militāro mobilitāti un risinot klimata pārmaiņu problēmas aizsardzības jomā.**

Izmantojot šos pamatelementus un izmantojot sinerģiju starp iekšpolitiku un ārpolitiku, tai skaitā to, kas tiek veicināta saskaņā ar 2020. gada Drošības savienības stratēģiju, Komisija turpmākajos

³ Kā Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalsts.

gados turpinās aktīvi piedalīties **Eiropas aizsardzības savienības** izveides procesā ar mērķtiecīgām iniciatīvām un projektiem, izmantojot visu tās rīcībā esošo rīku klāstu, lai labāk vērstos pret strauji mainīgajiem daudzpakāpju apdraudējumiem, ar kuriem mēs saskaramies.

2. Investīciju palielināšana aizsardzības pētniecībā un spējās, kas izstrādātas ES sadarbības sistēmās

Eiropas aizsardzības fonds ir **vērienīga, līdzsvarota un iekļaujoša programma**, kas nodrošina dalībvalstu ciešu iesaisti, lai finansētie projekti atbilstu bruņoto spēku operatīvajām vajadzībām, bruģējot ceļu uz ražošanu un iepirkumu. Tā **atbilstības kritēriji** saglabā tirgu atvērtu, vienlaikus stiprinot ES aizsardzības rūpniecības konkurētspēju un aizsargājot ES drošību un stratēģiskās intereses.

Līdz 2022. gada beigām Eiropas Komisija būs ieguldījusi 1,9 miljardus EUR aizsardzības pētniecības un spēju attīstības projektos, kas nodrošina dalībvalstu spēju vajadzības. Tādējādi tas **aizsāks svarīgus plaša mēroga sadarbības spēju attīstības projektus**, lai novērstu kritiski svarīgus trūkumus, vienlaikus arī **stimulējot inovāciju aizsardzības jomā**, t. sk. jo īpaši nišas jomās. Tas ietver mazākus projektus un atklātus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, kas paplašina jaunuzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) pārrobežu dalību, un līdz 8 % no fonda 2021. gada budžeta ir atvēlēti revolucionāru aizsardzības tehnoloģiju finansēšanai un aptuveni 6 % — atklātiem uzaicinājumiem MVU iesniegt priekšlikumus. Tie veido 48 % no 1100 vienībām, kas iesniegušas priekšlikumus, un 20 % no kopējā finansējuma pieprasījuma⁴ EAF uzaicinājumiem 2021. gadā⁵. Komisija turpinās veicināt MVU līdzdalību visā ES, t. sk. veicinot inovatīvāko un konkurētspējīgāko MVU integrāciju piegādes ķēdēs.

Pirmajos **2021. gadā** publicētajos uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus **jau ir plānots piešķirt aptuveni 700 miljonus EUR projektiem, kas attiecas uz liela mēroga un kompleksām aizsardzības platformām un sistēmām**, piemēram, nākamās paaudzes iznīcinātājsistēmas, sauszemes transportlīdzekļu flote, daudzfunkcionālie un modulārie atkrastes patruļkuģi un pretballistisko raķešu aizsardzība.

Arī ar attīstības priekšteces programmas⁶ starpniecību **divi lieli stratēģiski svarīgi spēju attīstības projekti saņēma kopējo dotāciju aptuveni 140 miljonu EUR apmērā. MALE RPAS** atbalsta vidēja augstuma ilglidošanas drona izstrādi. Tas palīdz veidot tehnoloģisko suverenitāti dronu jomā, kas ir kritiski svarīgs dalībvalstu bruņoto spēku resurss. Eiropas drošs programmavadāms radio (*ESSOR*) palielinās sadarbību, izveidojot Eiropas standartu aizsardzības drošām sakaru tehnoloģijām. Citi jēgpilni finansēti projekti cita starpā koncentrējas uz vadību un kontroli, mākslīgā intelekta (*AI*) iespējotu lēmumu pieņemšanu, kopdarbīgo karadarbību, kiberaizsardzību vai no kosmosa veiktu novērošanu.

⁴ Ieskaitot apakšuzņēmējus.

⁵ Saskaņā ar priekšteces programmu, proti, Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programmu (*EDIDP*), 2020. gadā, par kuru ir pieejami rezultāti, MVU veidoja 35 % no visām vienībām un saņēma 30 % no 26 projektu kopējā finansējuma, pirms tika ņemta vērā to apakšuzņēmēju dalība, kuri bieži vien ir MVU.

⁶ Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programma (*EDIDP*).

Aizsardzības spēju pilnveidošana ir ilgtermiņa process, kam nepieciešama koordinēta un iepriekšēja plānošana. **EAF stratēģiskā ievirze tiek nodrošināta ar aizsardzības spēju prioritāšu palīdzību, par kurām dalībvalstis kopīgi vienojušās kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) ietvaros** un jo īpaši Spēju attīstības plāna (*CDP*) kontekstā un saskaņā ar citām ES iniciatīvām, kas saistītas ar aizsardzību, piemēram, koordinēto ikgadējo pārskatu par aizsardzību (*CARD*) un pastāvīgo strukturēto sadarbību (*PESCO*).

Turklāt, lai nodrošinātu pārredzamību un paredzamību, jo īpaši ņemot vērā valstu aizsardzības budžetu plānošanu, Komisija ir sagatavojusi **indikativu un elastīgu daudzgadu perspektīvu** turpmākajiem četriem gadiem, kas katru gadu jāpārskata, ņemot vērā notikumu attīstību. Tā nodrošina sadarbīgu aizsardzības spēju projektu konsekvenci un darba programmu saskaņotību visā EAF darbības laikā, vienlaikus nodrošinot gan pārredzamību, gan paredzamību. Šajā kontekstā Komisija un dalībvalstis turpinās stiprināt daudzgadu perspektīvu, **ņemot vērā galvenās spējas un stratēģiskos veicinātājus, ko dalībvalstis noteikušas par prioritātēm pēc Stratēģiskā kompasa pieņemšanas.**

Tādējādi EAF, pateicoties tā katalizatora ietekmei, turpinās bruģēt ceļu mērķtiecīgām investīcijām aizsardzības jomā, lai atbalstītu Eiropas aizsardzības tehnisko un rūpniecisko pamatu (*EDTIB*) un saskaņotās prioritātes, par kurām kopīgi vienojušās ES dalībvalstis. Lai labāk atbalstītu liela mēroga aizsardzības spēju projektu izstrādi, EAF vidusposma pārskata kontekstā būtu jāizvērtē iespēja izstrādāt daudzgadu darba programmas. Ir vienlīdz svarīgi **gādāt par to, lai citas horizontālās politikas, piemēram, attiecībā uz ilgtspējīgu finansēšanu, saskanētu ar Eiropas Savienības pasākumiem, kuru mērķis ir sekmēt pietiekama finansējuma un investīciju pieejamību ES aizsardzības rūpniecībai.**

Lai vēl vairāk uzlabotu gan sadarbību EAF ietvaros, gan iekšējā aizsardzības tirgus integrāciju, Komisija arī turpinās sadarboties ar dalībvalstīm, lai izmantotu iespējas, ko sniedz Direktīva 2009/43/EK⁷ par ar aizsardzību saistīto ražojumu sūtījumiem ES iekšienē nolūkā atvieglot sūtījumus, kas saistīti ar ES finansētiem sadarbības projektiem. Konsultējot par Direktīvas 2009/43/EK noteikumiem un procedūrām un strādājot pie tā, lai dalībvalstu starpā panāktu vienprātību, Komisija centīsies vienkāršot ar aizsardzību saistīto ražojumu sūtījumus iekšējā tirgū, jo īpaši saistībā ar ES finansētiem sadarbības projektiem, un veicināt paraugprakses apmaiņu.

Sadarbībā balstītu aizsardzības investīciju koordinācijas, fokusa un līmeņa uzlabošana ir izšķiroši svarīga, lai uzlabotu aizsardzības izdevumu vispārējo efektivitāti ES, vienlaikus ņemot vērā arī esošās saistības, piemēram, tās, kas uzņemtas *PESCO* kontekstā, lai regulāri palielinātu aizsardzības budžetus. Stratēģisko aizsardzības spēju kopīgu īstenošanu var panākt tikai ar koordinētu plānošanu, kā arī ar ES un valstu publiskajām investīcijām, kas vērstas uz kopējām aizsardzības pētniecības un izstrādes prioritātēm.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija arī **radīs papildu stimulus dalībvalstu sadarbībā balstītām investīcijām aizsardzības stratēģiskajās spējās, īpaši tādās, kuru izstrādei un/vai**

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/43/EK (2009. gada 6. maijs), ar ko vienkāršo noteikumus un nosacījumus ar aizsardzību saistīto ražojumu sūtījumiem.

iepirkuma procedūrām tiek izmantotas Eiropas Savienības sadarbības sistēmas. Gada ziņojumā par vienoto tirgu, ko parasti publicē Eiropas pusgada rudens pakas ietvaros, Komisija iekļaus nodaļu ar apsvērumiem par tendencēm, šķēršļiem un iespējām attiecībā uz **daudznacionāliem aizsardzības spēju projektiem**. Šajā kontekstā Komisija varētu arī apsvērt, kā pastiprināt kolektīvos centienus nodrošināt un koordinēt dalībvalstu līdzfinansējumu, kas novirzīts caur EAF nolūkā nodrošināt lielāku izdevīgumu.

Turpmākā rīcība

- Ar EAF Komisija turpinās aktīvi mudināt dalībvalstis sīkāk noteikt stratēģiskās aizsardzības spēju prioritātes un veicinātājus pēc Stratēģiskā kompasa pieņemšanas, izmantojot pārskatīto *CDP* un *CARD* rezultātus. Tas palīdzēs saskaņot aizsardzības plānošanu un kolektīvos izdevumus, lai atbalstītu to attīstību.
- Komisija izstrādās papildu stimulus, lai veicinātu dalībvalstu sadarbībā balstītās investīcijas stratēģiskās aizsardzības spējās, jo īpaši tajās, kas tiks izstrādātas un/vai kopīgi iepirktas Eiropas Savienības sadarbības sistēmu ietvaros, un gada ziņojumā par vienoto tirgu ziņos par tendencēm, šķēršļiem un iespējām attiecībā uz daudznacionāliem aizsardzības spēju projektiem.
- Komisija 2022. gadā turpinās sadarboties ar dalībvalstīm, lai vēl vairāk atvieglotu ES finansētu aizsardzības ražojumu nosūtīšanu iekšējā tirgū, jo īpaši atbalstot Direktīvas 2009/43/EK piedāvāto iespēju pilnīgu izmantošanu.

3. Sinerģijas veicināšana starp civilo un aizsardzības pētniecību un inovāciju un stratēģisko atkarību samazināšana

Komisija savā kritisko tehnoloģiju ceļvedī drošībai un aizsardzībai, kas pieņemts kopā ar šo paziņojumu⁸, izklāsta ceļu pētniecības, tehnoloģiju izstrādes un inovācijas veicināšanai un ES stratēģiskās atkarības samazināšanai kritisko tehnoloģiju un vērtības ķēžu drošības un aizsardzības jomā.

Pamatojoties uz paziņojumu “2020. gada Jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšana: veidojot spēcīgāku vienoto tirgu Eiropas atveseļošanai”⁹ un Rīcības plānu par sinerģijām starp civilo, aizsardzības un kosmosa rūpniecību¹⁰, tajā ir ierosināta turpmākā rīcība, lai ES un dalībvalstis:

- apzinātu tehnoloģijas, kas ir kritiski svarīgas ES drošībai un aizsardzībai;
- jau no paša sākuma veicinātu ES mēroga stratēģisku un koordinētu pieeju šīm kritiskajām tehnoloģijām, izmantojot pētniecības, tehnoloģiju izstrādes un inovācijas programmas;
- mazinātu stratēģiskās atkarības.

⁸ COM (2022) 61 final.

⁹ COM (2021) 350 final.

¹⁰ COM (2021) 70 final.

Lai to panāktu, ir vajadzīga lielāka izpratne par dažu tehnoloģiju, piemēram, pusvadītāju, kritisko nozīmību drošības un aizsardzības nozarē, labāk jāapzina saistītās stratēģiskās atkarības un jāveic iespējamie riska mazināšanas pasākumi, ņemot vērā avotu daudzveidību un izredzes, ka varētu tikt apdraudēta vai liegta tehnoloģijas operatīvā izmantošana¹¹. Kritisko tehnoloģiju observatorija¹² (“observatorija”) izveidos īpašu mehānismu šādu novērtējumu noteikšanai, pamatojoties uz dalībvalstu un nozares ieguldījumu. Observatorijas izveide būs svarīga, lai veicinātu ES pētniecību, tehnoloģiju izstrādi un inovāciju šajās tehnoloģijās, izmantojot koordinētu ES mēroga pieeju. Šis darbs papildina plašākus centienus pievērsties kritiski svarīgu civilo preču piegādes drošībai tādās jomās kā veselības aprūpe un enerģētika¹³.

Komisija arī sagatavos **pieeju, lai veicinātu pētniecības un inovācijas divējādu izmantošanu ES līmenī**, un izvērsīs aizsardzības inovāciju shēmu, lai atbalstītu inovāciju un uzņēmējdarbību kritisko tehnoloģiju jomā ciešā sadarbībā ar Aizsardzības inovācijas centru, ko izveidos Eiropas Aizsardzības aģentūra (EAA).

Visbeidzot, lai samazinātu stratēģisko atkarību, Komisija, īstenojot un pārskatot esošos ES instrumentus vai izstrādājot jaunus, turpinās sistemātiski izvērtēt drošības un aizsardzības apsvērumus.

4. Eiropas Savienībā sadarbības ceļā izstrādātu kopīgu iepirkumu stimulēšana

Dalībvalstu **kopīgais iepirkums ES aizsardzības spēju jomā** būtiski **palielina** Eiropas valstu bruņoto spēku **sadarbspēju** un **atbalsta EDTIB konkurētspēju**, jo īpaši ar lielākiem apjomradītiem ietaupījumiem.

Tomēr dalībvalstīm vēl ir jāizpilda ilglaicīgais Eiropas sadarbībā balstītā aprīkojuma iepirkuma kolektīvais kritērijs¹⁴ — 35 % no aizsardzības ekipējuma izdevumiem, ko tās ir apstiprinājušas *PESCO* ietvaros¹⁵. Saskaņā ar EAA datiem dalībvalstis¹⁶ 2020. gadā ir iztērējušas aptuveni 37 miljardus EUR aizsardzības ekipējuma iepirkuma izdevumiem (t. i., jauna aizsardzības ekipējuma iepirkumam). No šīs summas tikai 11 % (aptuveni 4,1 miljards EUR)¹⁷ tika iztērēti Eiropas sadarbībā balstīta aizsardzības ekipējuma iepirkuma izdevumiem (t. i., jauna aizsardzības ekipējuma iepirkumam sadarbībā ar citām dalībvalstīm). Tas nozīmē, ka lielākajā daļā dalībvalstu aizsardzības ekipējuma iepirkuma izdevumi (aptuveni 89 %) tika veikti valsts līmenī un/vai sadarbībā ar trešām valstīm.

¹¹ Attiecībā uz pusvadītājiem skatīt pievienoto Kritisko tehnoloģiju ceļveža drošībai un aizsardzībai 2.2. iedaļu, un Komisijas paziņojumu “Eiropas mikroshēmu akts” (COM (2022) 45 final).

¹² Sadarbībā ar attiecīgajiem Komisijas dienestiem un Eiropas Aizsardzības aģentūru.

¹³ Saskaņā ar Komisijas priekšlikumiem COM (2021) 577 (16.9.2021.) par pasākumu satvaru, lai nodrošinātu apgādi ar krīzes sakarā būtiskiem medicīniskiem pretlīdzekļiem Savienības līmenī atzītā ārkārtas situācijā sabiedrības veselības jomā, COM (2021) 660 (13.10.2021.) par augošo enerģijas cenu jautājuma risināšanu un COM (2021) 350 par jaunās industriālās stratēģijas atjaunināšanu.

¹⁴ EAA ministru valde 2007. gada novembrī apstiprināja četrus kolektīvos kritērijus investīcijām, tostarp 35 % no kopējiem ekipējuma izdevumiem paredzot Eiropas sadarbībā balstītam ekipējuma iepirkumam.

¹⁵ [EUR-Lex - 32021H1117\(01\) - LV - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

¹⁶ Izņemot DK.

¹⁷ Pamatojoties uz vienpadsmit dalībvalstu iesniegtajiem datiem.

2020. gads nav izņēmums, un to var pat uzskatīt par daļu no tendences, kas pēdējos gados ir pasliktinājusies. Eiropas sadarbībā balstītā aizsardzības ekipējuma iepirkuma procentuālā daļa kopš 2016. gada ir pastāvīgi samazinājusies, un 2020. gada rādītājs ir viszemākais kopš sāka šādu datu vākšana (2005. gadā).

Divi ES instrumenti jau paver ceļu kopīgam iepirkumam. EAF regulā kā nosacījums finansiālam atbalstam attīstības darbībām ir noteikts, ka dalībvalstīm ir nodoms koordinēti iepirkt galaproduktu vai izmantot tehnoloģiju. **Aizsardzības jomas publiskā iepirkuma direktīvā** 2009/81/EK ir paredzēts īpašs izņēmums no publiskā iepirkuma noteikumiem attiecībā uz sadarbības projektiem, kuru pamatā ir pētniecība un izstrāde¹⁸. Šis izņēmums attiecas arī uz aprites cikla posmiem pēc pētniecības un izstrādes, ja iepirkuma līgumu slēgšanas tiesības piešķir viena un tā paša sadarbības projekta ietvaros. Komisija 2019. gadā publicēja paziņojumu¹⁹, kurā sniegti norādījumi par dažādām sadarbīga iepirkuma iespējām, kas piedāvātas saskaņā ar direktīvu. Dalībvalstīm būs pieejams turpmāks atbalsts, jo īpaši ar Aizsardzības un drošības iepirkuma ekspertu grupas starpniecību.

Komisijas mērķis ir vēl vairāk **stimulēt dalībvalstu ES aizsardzības spēju kopīgu iepirkumu**, tostarp attiecībā uz operācijām un uzturēšanu. Tomēr šajā nolūkā ir jānovērš vairāki praktiski finansiāli un fiskāli šķēršļi.

Komisija izskatīs, vai var ieviest iespējamu **atbrīvojumu no pievienotās vērtības nodokļa (PVN), lai atbalstītu tādu aizsardzības spēju kopīgu iepirkumu un īpašumtiesības, kuras izstrādātas sadarbīgā veidā Eiropas Savienībā.** Šīs spējas būs pieejamas dalībvalstu lietošanai misijām un operācijām KDAP ietvaros²⁰ vai ANO, NATO un valstu aktivitāšu kontekstā. Šāds pasākums jo īpaši varētu dot labumu spējām, kas izstrādātas ES sadarbības sistēmu ietvaros (EAF un/vai *PESCO* un/vai *EAA*). Šajā kontekstā varētu apsvērt iespēju izveidot tiesisko regulējumu, kura pamatā būtu Eiropas pētniecības infrastruktūras konsorcijs²¹ un kas gūtu labumu no PVN atbrīvojuma aprīkojumam, ko dalībvalstu konsorcijs pirktu un kas tiem piederētu.

Līdzīgi, pamatojoties uz pieredzi, kas gūta EAF starpposma novērtējumā, Komisija apsvērs iespēju pastiprināt pašreizējo **EAF prēmiju sistēmu, lai sniegtu finansiālu stimulu** ar nosacījumu, ka **dalībvalstis apņemas kopīgi iegādāties un/vai turēt īpašumā izstrādes stadijā esošās aizsardzības spējas**²². Tas nodrošinātu spēcīgākus stimulus, lai nodrošinātu, ka sadarbība turpinās ne tikai pētniecības un izstrādes posmā, bet arī iegādes, kā arī darbības un uzturēšanas posmos.

Turklāt, pamatojoties uz darbu, ko veic Ekspertu grupa finanšu instrumentu kopuma jautājumos, **jauni finansēšanas risinājumi** varētu veicināt to, ka dalībvalstis vairāk izmanto jau esošās

¹⁸ Direktīvas 2009/81/EK 13. pants.

¹⁹ 2019/C 157/01.

²⁰ Atbilstīgi daudznacionālajiem spēkiem, kas paredzēti Līguma par Eiropas Savienību 42. panta 3. punktā.

²¹ Eiropas pētniecības infrastruktūras konsorcijs (*ERIC*) ir īpaša juridiskā forma, kas atvieglo Eiropas nozīmes pētniecības infrastruktūru izveidi un darbību.

²² Papildus EAF regulas 21. panta 3. punkta a) apakšpunktā noteiktajai atbilstības prasībai, kas paredz nodomu koordinēti iepirkt galaproduktu vai izmantot tehnoloģiju.

kopīgā iepirkuma struktūras, piemēram, EAA vai Kopīgā bruņojuma sadarbības organizāciju (*OCCAR — Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement*). Proti, Komisija izvērtēs, vai EAF regulas noteikumi, piemēram, noteikumi, kas saistīti ar iepirkumu pirmskomercializācijas posmā²³, var paredzēt finansiālu atbalstu līgumslēdzējām iestādēm un kopīgā iepirkuma struktūrām, lai vēl vairāk koordinētu to iepirkuma procedūras, t. sk. sedzot administratīvās/darījumu izmaksas, kas saistītas ar aizsardzības pētniecības un izstrādes pakalpojumu kopīgu iepirkumu.

Turpmākā rīcība

- Līdz 2023. gada sākumam Komisija nāks klajā ar priekšlikumu, kas ļautu piemērot **atbrīvojumu no PVN**, lai atbalstītu tādu aizsardzības spēju kopīgu iepirkumu un īpašumtiesības, kuras izstrādātas sadarbīgā veidā Eiropas Savienībā, vienlaikus nodrošinot atbilstību Pasaules Tirdzniecības organizācijas noteikumiem.
- Līdz 2023. gada vidum Komisija turpinās darbu, ko iesākusi Ekspertu grupa finanšu instrumentu kopuma jautājumos, lai ierosinātu **jaunus finansēšanas risinājumus**, kas atvieglotu dalībvalstu kopīgu iepirkumu ES stratēģisko aizsardzības spēju prioritāšu jomā, paļaujoties uz jau pieejamām speciālajām zināšanām.
- Pēc EAF starpposma novērtējuma²⁴ Komisija izpētīs iespējamu grozījumu 13. pantā Regulā 2021/697, ar ko izveido Eiropas Aizsardzības fondu, lai pastiprinātu **EAF prēmiju sistēmu, ja dalībvalstis apņemas kopīgi iegādāties un/vai turēt īpašumā izstrādes stadijā esošās aizsardzības spējas**.

5. Mudinājums dalībvalstīm turpināt virzību uz racionālāku un līdzīgāku praksi ieroču eksporta kontroles jomā

Lai gan dalībvalstis ir atbildīgas par militārā ekipējuma eksporta licenču izsniegšanu, tās izvērtē savus lēmumus, pamatojoties uz Padomes kopējo nostāju²⁵, kurā noteikti kopīgi kritēriji militāru tehnoloģiju un ekipējuma eksporta kontrolei. Ar to tiek izveidoti arī atteikumu paziņošanas un konsultāciju mehānismi, lai palielinātu konvergenci dalībvalstu eksporta politikas piemērošanā ar aizsardzību saistītiem ražojumiem.

Tomēr, tā kā kopīga aizsardzības spēju pilnveidošana ES pakāpeniski kļūs par normu, nevis izņēmumu, **dalībvalstis gūs labumu no plašākas paraugprakses apmaiņas un pakāpeniski novedīs pie saskaņotākas pieejas ieroču eksporta kontrolei**. Pamatojoties uz jau paveikto darbu un atzīstot, ka eksports ir būtisks veiksmes faktors ES aizsardzības rūpniecības darījumdarbības modelī, Komisija atbalsta dalībvalstu virzību uz ieroču eksporta kontroles prakses pakāpenisku uzlabošanu un turpmāku konvergenci, jo īpaši attiecībā uz tām aizsardzības spējām, ko tās attīsta kopā, jo īpaši EAF ietvaros.

²³ EAF regulas 17. pants.

²⁴ Starpposma novērtējums jāveic ne vēlāk kā četrus gadus (2025. gadā) pēc Fonda īstenošanas perioda sākuma saskaņā ar Regulas, ar ko izveido EAF, 29. pantu.

²⁵ Kopējā nostāja 2008/944/KĀDP.

Šajā kontekstā **Komisija atzinīgi vērtē Padomē uzsāktās pārdomas**²⁶ par to spēju eksportu, kas ir izstrādātas ES sistēmā, un mudina dalībvalstis turpināt šīs diskusijas, lai veicinātu eksporta kontroles procedūras šādiem produktiem. Šajā procesā varētu izmantot arī pieredzi, kas gūta saistībā ar divpusējiem un daudzpusējiem nolīgumiem starp dalībvalstīm par kopīgi attīstītām spējām.

Lai nekavētu sadarbību, šim darbam būtu jāveicina skaidru un viegli īstenojamu procedūru noteikšana. Būtu jānosaka efektīvi eksporta kontroles pasākumi, lai nodrošinātu EAF finansētiem produktiem adekvātu un konkurētspējīgu piekļuvi starptautiskajiem tirgiem, vienlaikus saglabājot dalībvalstu suverēnos lēmumus, pilnībā ievērojot to attiecīgās juridiskās saistības un ņemot vērā to valsts drošības intereses. Nolūkā saglabāt kopīgo aizsardzības spēju projektu pievilcību **Komisija arī aicina dalībvalstis tiekties uz tādu pieeju, atbilstoši kurai tās principā viena otrai nenoteiktu ierobežojumus attiecībā uz eksportēšanu uz kādu trešo valsti, ja attiecīgais militārais ekipējums vai tehnoloģijas ir sadarbības rezultāts.** Tas varētu attiekties uz tādu iekārtu vai tehnoloģiju plānotu eksportu, kurās ietilpst komponenti no citas dalībvalsts, kas pārsniedz konkrētu *de minimis* robežvērtību.

Turpmākā rīcība

- Komisija aicina dalībvalstis izpētīt veidus, kā racionalizēt un pakāpeniski turpināt konvergenci to ieroču eksporta kontroles praksē, jo īpaši attiecībā uz tām aizsardzības spējām, kas ir kopīgi attīstītas, jo īpaši ES sistēmas ietvaros, tādējādi nodrošinot, ka EAF finansētiem produktiem būs adekvāta un konkurētspējīga piekļuve starptautiskajiem tirgiem, neskarot dalībvalstu suverēnos lēmumus.

6. Kosmosa aizsardzības dimensijas stiprināšana ES līmenī

Kosmos ir stratēģiska **ES rīcības brīvības un drošības joma**. Tajā pašā laikā tā ir arvien vairāk noslogota un strīdīga joma, ko raksturo pieaugoša varas konkurence.

Šīs problēmas ir steidzami jārisina. Jaunai ES kosmosa stratēģijai drošības un aizsardzības jomā, ko dalībvalstis pašlaik izskata saistībā ar Stratēģisko kompasu, būtu jāpalīdz radīt vienotu izpratni par riskiem un apdraudējumiem, kas saistīti ar kosmosu, izstrādāt piemērotus risinājumus, lai labāk un ātrāk reaģētu uz krīzēm, stiprināt mūsu noturību un pilnā mērā izmantot ieguvumus un iespējas, kas saistītas ar kosmosa jomu. Neskarot gaidāmās kopīgās stratēģijas saturu, tiks apsvērtas turpmāk minētās darbības.

Pirmkārt, ES kosmosa resursi²⁷ būtu vēl vairāk jāaizsargā, lai uzlabotu ES noturību kosmosā un no kosmosa.

²⁶ Neizplatīšanas un ieroču eksporta jautājumu darba grupas Parasto ieroču eksporta jautājumu darba grupa (COARM)

²⁷ ES kosmosa programmai ir četri komponenti: *Galileo/EGNOS* pozicionēšanai, navigācijai un laika sinhronizācijai, *Copernicus* Zemes novērošanai, *GOVSATCOM* drošiem valdības satelītsakariem un *SSA* kosmosa situācijas apzināšanās vajadzībām.

Kopīgajā paziņojumā par **kosmosa satiksmes pārvaldību (STM)**²⁸ Komisija un Augstais pārstāvis sniedz konkrētas norādes par to, kā palielināt ES kosmosa resursu aizsardzību un veicināt ilgtspējīgāku kosmosa izmantošanu. Konkrētāk, Komisija pastiprinās savus **kosmosa novērošanas resursus**, uzlabojot **kosmisko objektu novērošanas un uzraudzības (SST)** pakalpojumus un izstrādājot saistītās tehnoloģijas, piemēram, automātisku sadursmju novēršanu vai mākslīgo intelektu.

Komisija arī turpinās atbalstīt tādu projektu izstrādi, kas saistīti ar **kosmosa situācijas apzināšanos (SSA) un agrīnās brīdināšanas spējām aizsardzības jomā**. Šādi projekti veicinās progresīvas kosmosa vadības un kontroles (SC2) spējas, uzlabotus SSA sensorus un agrīnās brīdināšanas sistēmu pret ballistisko raķešu draudiem un jauniem hiperskaņas draudiem²⁹.

Otrkārt, Komisija sadarbībā ar Augsto pārstāvi **pastiprinās drošības un aizsardzības dimensiju esošajā un gaidāmajā ES kosmosa infrastruktūrā**.

Galileo publiskais regulētais pakalpojums (PRS)³⁰ piedāvā navigācijas pakalpojumu, kas pieejams tikai valdības pilnvarotiem lietotājiem sensitīviem lietojumiem. Tam ir nepieciešama augsta līmeņa pakalpojumu nepārtrauktība, izmantojot spēcīgus, šifrētus signālus, jo īpaši drošības un aizsardzības jomā. PRS ir paredzēts, lai piedāvātu neierobežotus un nepārtrauktus pakalpojumus visā pasaulē. Tas ir skaidrs apliecinājums tam, ka civilā kontrolē esoša kopīga infrastruktūra var apmierināt aizsardzības un drošības vajadzības.

Priekšlikums regulai, ar ko izveido **Savienības drošas savienojamības programmu 2022.–2027. gadam**³¹, kas tiek pieņemts kopā ar šo paziņojumu kā daļa no kosmosa tiesību aktu kopuma, uzlabos ES noturību savienojamības jomā, izmantojot drošu valdības saziņu. Tas ietvers aizsardzības prasības attiecībā uz noturību jau no paša sākuma, un zemas Zemes orbītas (LEO) konstelācija sniegs iespēju uzņemt borta derīgās kravas, kas veicina citus ES kosmosa programmas komponentus. Sistēmas pamatā būs GOVSATCOM un sinerģija ar Eiropas Aizsardzības fondu.

Copernicus attīstībā pēc iespējas **būtu jāņem vērā arī aizsardzības prasības**, īpašu uzmanību pievēršot vajadzīgajiem drošības un veikspējas līmeņiem un balstoties uz pareizu pārvaldību, kuras pamatā ir uzticēšanās.

Lai atbalstītu pašreizējās un gaidāmās ES kosmosa infrastruktūras aizsardzības dimensijas izstrādi, Komisija atbalstīs **kosmosa aizsardzības spēju** izstrādi, **izmantojot EAF**. Līdz šim aptuveni 130 miljoni EUR ir piešķirti ar kosmosu saistītu darbību finansēšanai saskaņā ar EAF un tā priekštecēm programmām.

Tā kā Komisija atbalsta sadarbības platformu izveidi nākotnes aizsardzības problēmu risināšanai, tās mērķis ir arī uzlabot to sniegumu, pēc iespējas labāk izmantojot esošos un nākotnes ES

²⁸ JOIN (2022) 4 final.

²⁹ Šos projektus atbalsta EAF un tā priekštecēs programmas.

³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums Nr. 1104/2011/ES (2011. gada 25. oktobris) par noteikumiem par piekļuvi publiskajam regulētajam pakalpojumam, ko sniedz globālā navigācijas satelītu sistēma, kura izveidota saskaņā ar Galileo programmu (OV L 287, 4.11.2011.).

³¹ COM (2022) 57 final.

kosmosa resursus. Piemēram, projekts “*Galileo ES aizsardzībai*” (*GEODE*) tiek līdzfinansēts ar 44 miljoniem EUR³², un tā mērķis ir izstrādāt standartizētus Eiropas militārās navigācijas uztvērējus, kas ir savietojami ar *Galileo PRS*. Vairāk nekā 22 miljoni EUR tiks ieguldīti arī sensoru un vadības un kontroles (*C2*) uzlabošanai ES militārās kosmosa uzraudzības un situācijas apzināšanās jomā un kosmosā balstītu agrīnās brīdināšanas spēju attīstīšanai.

Saskaņā ar EAF 2021. gada darba programmu EAF atvēlēs 50 miljonus EUR kosmosa un zemes navigācijas kara (*NAVWAR*) novērošanai un Eiropas tehnoloģijām noturīgiem satelītsakariem pret traucēšanu.

Treškārt, Komisija strādās, lai samazinātu saistīto ES stratēģisko atkarību no kritiski svarīgām tehnoloģijām, piemēram, mikroshēmu, kvantu un mākslīgā intelekta jomā. Lai to panāktu, Komisija maksimāli palielinās sinerģiju ar iniciatīvām, kas saistītas ar kosmosu un tiek īstenotas saskaņā ar esošajiem Komisijas vadītajiem instrumentiem (tostarp EAF, “Apvārsnis Eiropa”³³, kosmosa programmu, Eiropas Inovācijas padomi un *InvestEU*), un izmantos Kritisko tehnoloģiju observatoriju. Komisija arī stiprinās saistīto Eiropas piegādes ķēžu noturību, lai nodrošinātu kosmosa infrastruktūru integritāti, drošību un darbību.

Ceturtkārt, Komisija sadarbībā ar Augsto pārstāvi saskaņā ar savām attiecīgajām pilnvarām paplašinās pašreizējo Galileo apdraudējumu novēršanas mehānismu³⁴, attiecinot to uz sistēmām un pakalpojumiem saskaņā ar citiem ES kosmosa programmas komponentiem. Tas vēl vairāk uzlabos ES kosmosa infrastruktūru drošības pārvaldību, lai labāk reaģētu uz apdraudējumiem, un veicinās atbilstīgu pārvaldību, kas jāievieš attiecīgajiem dalībniekiem. Tie arī uzlabos situācijas apzināšanos ES līmenī, labāk izmantojot kosmosa datus ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un sistemātiskā sadarbībā starp attiecīgajām aģentūrām/struktūrām, kas ekspluatē ES infrastruktūras.

Komisija un Augstais pārstāvis arī palīdzēs dalībvalstu centienos vēl vairāk palielināt savstarpējās palīdzības un krīzes reaģēšanas mehānismus, tai skaitā izmantojot mācības un palielinot sagatavotību apdraudējumiem, veicinot sadarbību un atbalstot kopīgu stratēģisko kultūru.

Turpmākā rīcība

- Pēc Stratēģiskā kompasa pieņemšanas Komisija un Augstais pārstāvis ierosinās kopīgu ES kosmosa stratēģiju drošības un aizsardzības jomā.

³² Saskaņā ar Eiropas aizsardzības rūpniecības attīstības programmu (*EDIDP*).

³³ Jēdziens “Apvārsnis Eiropa” šajā dokumentā attiecas uz īpašo programmu, ar kuru īsteno pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”, un uz Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtu; to ietvaros veiktās darbības ir vērstas tikai uz civiliem lietojumiem.

³⁴ Kā paredzēts ES Kosmosa programmas Regulā 2021/696 un Padomes Lēmumā (KĀDP) 2021/698 (2021. gada 30. aprīlis) par tādu sistēmu un pakalpojumu drošību, kurus ievieš, darbina un izmanto Savienības kosmosa programmas ietvaros un kuri var ietekmēt Savienības drošību.

- Līdz 2022. gada beigām Komisija izpētīs, kā vēl vairāk uzlabot **ES kosmosa resursu aizsardzību**, jo īpaši izmantojot papildu *SST* pakalpojumus, labāku *ES SST* sniegumu un pilnvērtīgi izmantojot *ES rūpniecības potenciālu*.
- No 2022. gada Komisija attiecībā uz *ES kosmosa infrastruktūru* veicinās “*dual use by design*” pieeju, lai tādējādi spētu piedāvāt jaunus, noturīgus pakalpojumus, kas kalpo valdību vajadzībām. Šajā kontekstā Komisija mudina likumdevējus ātri pieņemt priekšlikumu regulai, ar ko izveido Savienības drošas savienojamības programmu 2022.–2027. gadam.
- Komisija pastiprinās darbu, lai samazinātu stratēģisko tehnoloģisko atkarību un uzlabotu ar kosmosa infrastruktūru saistīto piegādes ķēžu noturību, jo īpaši izmantojot *ES finansēšanas instrumentus*, kā arī Kritisko tehnoloģiju observatoriju.
- Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm izveidos *ES kosmosa infrastruktūru* pienācīgu pārvaldību, pamatojoties uz *Galileo PRS* modeli. Tā izvērtēs iespēju izstrādāt un izvērst noturīgāku un drošāku *Copernicus* pakalpojumu valdības vajadzībām³⁵, pēc iespējas ņemot vērā aizsardzības prasības.
- Līdz 2022. gada beigām Komisija un Augstais pārstāvis apsvērs iespēju gadījumā, ja notiktu uzbrukumi no kosmosa vai tiktu apdraudēti kosmosa resursi, iedarbināt solidaritātes, savstarpējās palīdzības un krīzes reaģēšanas mehānismus.

7. Eiropas noturības uzlabošana

Eiropai ir jāuzlabo tās noturība, lai novērstu turpmākus satricinājumus, pasargātu no tiem un spētu tos izturēt. Tā kā pastāv cieša saikne ar valsts drošības un aizsardzības politiku, par šo apdraudējumu novēršanu galvenokārt ir atbildīgas dalībvalstis. Tikmēr dažas ievainojamības ir kopīgas visām dalībvalstīm, un daži apdraudējumi sniedzas pāri robežām, piemēram, uzbrukumi pārrobežu tīkliem vai infrastruktūrām, kā arī klimata pārmaiņas.

ES pieejas mērķis ir integrēt ārējo un iekšējo dimensiju netraucētā plūsmā. Tā apvieno valstu un *ES* mēroga civilos un militāros apsvērumus, lai veicinātu konkrētus risinājumus, vienlaikus veicinot lielāku noturību un nepārtrauktu darbības efektivitāti.

7.1. Hibrīddraudu apkarošana

2020. gadā **ES Drošības savienības stratēģijā**³⁶ hibrīddraudi tika noteikti kā viena no prioritārajām jomām, kam jāpievēršas, lai uzlabotu *ES* drošību. Stratēģijā ir izklāstīts pamats atjaunotai pieejai šiem aizvien mainīgajiem apdraudējumiem, aptverot visu rīcības spektru — sākot ar agrīnu atklāšanu, analīzi, informētību, noturības un novēršanas veidošanu un beidzot ar reaģēšanu krīzes situācijās un seku pārvarēšanu.

³⁵ *Copernicus PRS* līdzīgs pakalpojums.

³⁶ COM (2020) 605.

Ar **noturības uzlabošanu un hibrīddraudu apkarošanu saistīto pasākumu kartēšana**³⁷ ietver vairāk nekā divsimt rīku un pasākumu ES līmenī, no kuriem lielāko daļu vada vai atbalsta Komisija. Komisijas priekšlikumi dažādās jomās, tostarp Digitālo pakalpojumu akts³⁸, priekšlikums Kritisko vienību noturības direktīvai³⁹ un pārskatītais Savienības civilās aizsardzības mehānisms⁴⁰, vēl vairāk veicinās arvien lielāko pieejamo ES rīku skaitu hibrīddraudu apkarošanai.

Noturība ir viens no galvenajiem hibrīddraudu apkarošanas pīlāriem. Komisijas dienestu 2022. gada janvāra kopīgajā darba dokumentā⁴¹ tika noteikti 53 **noturības bāzlīnijas**⁴² elementi ES līmenī. Šī noteikšana, par ko tika paziņots Drošības savienības stratēģijā, ir bijis izšķirošs pirmais solis, lai izsekotu un objektīvi novērtētu progresu šajā jomā.

Šajā kontekstā Komisijas dienesti, Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) un Padomes Ģenerālsekretariāts 2022. gada novembrī rīkos *EU Integrated Resolve PACE* mācības, lai cita starpā pievērstos hibrīddraudiem, tostarp to kiberdimensijai. Šīs mācības notiks Augstā pārstāvja vispārējā pārraudzībā, piedaloties dalībvalstīm un ES aģentūrām, un paralēlā un koordinētā (*PACE*) formātā ar NATO.

Komisija ir arī **pielāgojusies strauji mainīgajiem apdraudējumiem**. Pēc krīzes pie ES robežas ar Baltkrieviju tā ierosināja pasākumus, lai novērstu **migrācijas instrumentalizāciju**, t. sk. melnajā sarakstā iekļaujot pārvadātājus, kuri iesaistīti cilvēku kontrabandā vai tirdzniecībā uz ES⁴³.

Covid-19 pandēmija ir atklājusi vajadzību uzlabot koordinētu ES līmeņa rīcību, lai reaģētu uz ārkārtas situācijām veselības jomā. Laikā, kad ķīmiskie, bioloģiskie, radioloģiskie un kodoldraudu varētu apdraudēt sabiedrības veselību, Eiropas Veselības ārkārtas situāciju gatavības un reaģēšanas iestāde (*HERA*) ir galvenais elements, lai stiprinātu ES gatavību un reakciju uz nopietniem pārrobežu veselības apdraudējumiem, nodrošinot vajadzīgo pretpasākumu ātru pieejamību, piekļuvi tiem un to izplatīšanu. Pamatojoties uz mācībām, kas gūtas pandēmijas agrīnajos posmos, turpināsies darbs, lai šajā ziņā uzlabotu militāro palīdzību civilajām pārvaldes iestādēm.

Turpmākā rīcība

- Līdz 2023. gadam Komisija sadarbībā ar Augsto pārstāvi un dalībvalstīm novērtēs pašreizējo noturības līmeni dažādos sektoros nolūkā apzināt **trūkumus un vajadzības**, kā arī šo trūkumu novēršanas un vajadzību apmierināšanas pasākumus.

³⁷ SWD (2020) 152 final.

³⁸ COM(2020) 825 final.

³⁹ COM(2020) 829 final.

⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/836 (2021. gada 20. maijs).

⁴¹ SWD (2022) 21 final.

⁴² Kritēriji, kas aptver situācijas, kurās tas ir sākumpunkts, kā arī paredzētais mērķrādītājs vai ieteikums par minimālā līmeņa prasībām.

⁴³ COM(2021) 753 final.

- Pēc Stratēģiskā kompasa pieņemšanas Komisija sniegs ieguldījumu gaidāmajā ES hibrīdrīku kopumā, nodrošinot, ka dalībvalstīm ir pilnīgs pārskats par esošajiem iekšējiem instrumentiem un pasākumiem, lai apkarotu hibrīddraudus, kas skar ES un tās dalībvalstis. Tajā tiks ņemti vērā pasākumi, kas iekļauti 2020. gada kartēšanā par hibrīddraudu apkarošanu un nesenajos Komisijas un Augstā pārstāvja priekšlikumos tādās jomās kā kritiskā infrastruktūra un dezinformācija.
- Pēc Stratēģiskā kompasa pieņemšanas Komisija apsvērs iespēju apzināt attiecīgo politikas jomu ekspertus, kurus pēc pieprasījuma varētu izvietot kā daļu no hibrīddraudu novēršanas ātrās reaģēšanas vienības sinerģijā ar ierosinātajām kopējās kibervienības ātrās reaģēšanas vienībām.
- Līdztekus Komisijas dienesti un EĀDD kopīgi pārskatīs ES operatīvo protokolu hibrīddraudu apkarošanai (*EU Playbook*).
- Līdz 2022. gada beigām Komisija sadarbībā ar Augsto pārstāvi noteiks visaptverošu redzējumu attiecībā uz saviem ātrās brīdināšanas mehānismiem un jo īpaši iespēju radīt labāku situācijas apzināšanās ainu, koordinējot ar citiem esošajiem ES mehānismiem un papildinot tos. Tas stiprinās Savienības uzraudzības, savlaicīgas atklāšanas, novēršanas un gatavības, t. sk. noturības, un reaģēšanas spēju uz hibrīddraudiem.
- Izmantojot savas speciālās zināšanas un instrumentus, Komisija palīdzēs ES centienos veidot noturību partnervalstīs.

7.2. *Kiberdrošības un kiberaizsardzības uzlabošana*

Kiberdrošības draudu apkarošana ir viena no sarežģītākajām mūsdienu drošības un aizsardzības problēmām, jo īpaši ņemot vērā šo draudu pieaugošo skaitu un ietekmi, un valstiskie dalībnieki ir attīstījuši specifiskas, sarežģītas spējas.

ES ir jāaizsargā kritiskās tīklu un informācijas sistēmas un jāuzņemas vadošā loma globālā interneta drošības, stabilitātes un noturības, kā arī brīvības garantēšanā. Mums ir jāpalielina kiberdrošība un kiberaizsardzība Eiropā, stiprinot mūsu sadarbību, efektīvāk ieguldot progresīvās spējās un nosakot atbilstīgus noteikumus, kas ļaus labāk sasaistīt visas kibernetikas dimensijas. Šajos centienos galvenā uzmanība būtu jāpievērš iedzīvotāju, uzņēmumu un ES interešu **aizsardzībai**, ļaunprātīgu kiberdarbību **atklāšanai un atturēšanai** no tām un **aizsardzībai** pret kiberuzbrukumiem, tādējādi veicinot starptautisko drošību un stabilitāti un konsolidējot ES kiberatturēšanas potenciālu.

Komisija un Augstais pārstāvis 2020. gada decembra ES kiberdrošības stratēģijā⁴⁴ jau ir izklāstījuši vērienīgas darbības, kas veicina šo mērķu sasniegšanu. Ir ieviesti vairāki svarīgi instrumenti, lai palielinātu ES noturību, proti, **Direktīva par pasākumiem nolūkā panākt**

⁴⁴ JOIN (2020) 18 final.

vienādi augsta līmeņa tīklu un informācijas sistēmu drošību visā Savienībā (TID)⁴⁵, Kiberdrošības akts⁴⁶, Direktīva par uzbrukumiem informācijas sistēmām⁴⁷ un ES 5G kiberdrošības rīkkopas⁴⁸, Ieteikuma par plānu koordinētai reaģēšanai uz plaša mēroga kiberdrošības incidentiem un krīzēm⁴⁹ un ES kiberaizsardzības politikas satvara [2018. gada atjauninājumi]⁵⁰ īstenošana. Komisija ir arī pieņēmusi deleģēto aktu⁵¹ saskaņā ar Radioiekārtu direktīvu⁵², ar ko nosaka juridiskās prasības attiecībā uz kiberdrošības garantijām, kuras ražotājiem būs jāņem vērā, izstrādājot un ražojot radioiekārtas. Visbeidzot, tā nāca klajā ar ieteikumu par **kopēju kibervienību (JCU)**⁵³ un 2020. gada decembrī nāca klajā ar priekšlikumu **pārskatīt TID direktīvu**⁵⁴, ko tagad izskata likumdevēji. Saskaņā ar šo mērķu vērienīgumu Komisija drīzumā nāks klajā ar priekšlikumiem, kā uzlabot ES iestāžu, struktūru un aģentūru kiberdrošību un informācijas drošību.

Programmas “Digitālā Eiropa” un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI — digitālā nozare) daudzgadu darba programma 2021.–2025. gadam atbalstīs drošas kvantu sakaru infrastruktūras (*Euro QCI*) izvēršanu. EISI atbalstīs arī citas kritiskās komunikācijas infrastruktūras, t. sk. dažus pamatelementus starp dalībvalstīm un ar trešām valstīm, kurās ir visaugstākie drošības standarti.

Lai papildinātu minētos instrumentus un vēl vairāk samazinātu uzbrukumu tvērumu un pakļautību riskam, būtu jāstiprina ar informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT) saistīto produktu un pakalpojumu drošība un standartizācija. Tas jo īpaši attiecas uz kritiskās aparatūras un programmatūras komponentu drošību. Tāpēc Komisija gatavo jaunus priekšlikumus, ar kuriem nosaka horizontālās drošības prasības, kas veidos **Kibernoturības akta**, par kuru tika paziņots runā par stāvokli Savienībā⁵⁵, kodolu. Šajā kontekstā varētu apsvērt aizsardzības dimensiju, jo īpaši attiecībā uz kopīgu vai hibrīda kiberdrošības standartu iespējamo izstrādi.

Lai vēl vairāk uzlabotu ES un tās kiberaizsardzības dalībnieku (galvenokārt dalībvalstu aizsardzības spēku) tehnoloģiskās spējas, tiks meklēta ciešāka sadarbība starp attiecīgajiem dalībniekiem, plānojot civilās un aizsardzības investīcijas attiecīgo tehnoloģiju izstrādei, kā arī to izmantošanai. **Industriālais, tehnoloģiskais un pētnieciskais kiberdrošības kompetenču**

⁴⁵ Direktīva (ES) 2016/1148 par tīklu un informācijas sistēmu (*NIS*) drošību.

⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/881 (2019. gada 17. aprīlis) par *ENISA* (Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūra) un par informācijas un komunikācijas tehnoloģiju kiberdrošības sertifikāciju, un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 526/2013.

⁴⁷ Direktīva 2013/40/ES (2013. gada 12. augusts).

⁴⁸ COM (2020) 50 final.

⁴⁹ Komisijas Ieteikums (ES) 2017/1584 (2017. gada 13. septembris) par koordinētu reaģēšanu uz plašmēra kiberdrošības incidentiem un krīzēm (C/2017/6100).

⁵⁰ 14413/18 (2018. gada 19. novembris).

⁵¹ C (2021) 7672.

⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/53/ES (2014. gada 16. aprīlis) par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz radioiekārtu pieejamību tirgū.

⁵³ C (2021) 4520 final.

⁵⁴ COM (2020) 823 final.

⁵⁵ 2021. gada runa par stāvokli Savienībā “Savienības dvēseles atmoda”, 2021. gada 15. septembris.

centrs un Nacionālo koordinācijas centru tīkls (CCCN)⁵⁶ 2022. gadā pieņems savu stratēģisko programmu par investīcijām kiberjomā. Programma varētu aptvert iespējamās sinerģijas starp civilajām un aizsardzības tehnoloģijām un iespējamām divējāda lietojuma tehnoloģijām, tādējādi koordinētā veidā un ievērojot attiecīgos pārvaldības noteikumus cenšoties panākt sinerģiju ar citām ES programmām, tostarp programmu “Apvārsnis Eiropa”, programmu “Digitālā Eiropa” un EAF.

Komisija jau ir atvēlējusi 38,6 miljonus EUR⁵⁷ **sešiem kiberaizsardzības projektiem.** Ar šo budžetu cita starpā tiek atbalstīta Eiropas kiberstāvokļa apzināšanās platformas un drošas un noturīgas komunikācijas tehnoloģiju projekta izstrāde. EAF turpinās atbalstīt kiberspēju attīstību aizsardzības jomā. 2021. gadā EAF ietvaros tika izsludināti divi īpaši uzaicinājumi piešķirt finansējumu 33,5 miljonu EUR apmērā. Lai gan visi aizsardzības spēju projekti ietver kiberdimensiju, kiberaizsardzība arī turpmākajos gados joprojām būs EAF prioritāte.

Lai labāk sagatavotos iespējamai liela mēroga incidentiem un krīzēm Savienībā, ir būtiski uzlabot koordināciju, lai nodrošinātu situācijas apzināšanos, ātri apzinātu iespējamās reaģēšanas vajadzības un resursus un saskaņotu efektīvu saziņu starp attiecīgajiem dalībniekiem dalībvalstu un ES līmenī, lai mazinātu iespējamo ietekmi Savienībā.

Nolūkā pastiprināt **ļauņprātīgu kiberdarbību atklāšanu un uzlabotu situācijas apzināšanos** Komisija sadarbojas ar dalībvalstīm, lai izveidotu **pārrobežu platformas apmaiņai ar kiberdrošības draudu izlūkdatiem (EU SOC)**, vienlaikus arī stiprinot drošības operāciju centru (SOC) spējas valstu līmenī visā ES. Minēto pārrobežu platformu (EU SOC) mērķis ir nodrošināt datu apmaiņu par kiberdrošības apdraudējumiem no dažādiem avotiem, kā arī rīkus un spējas plašā mērogā uzticamā vidē. Tie būs aprīkoti ar nākamās paaudzes maksimāli drošiem rīkiem un infrastruktūrām. Tam būtu jāļauj uzlabot kolektīvās atklāšanas spējas un savlaicīgi brīdināt iestādes un attiecīgās struktūras. Šīm darbībām tiks piešķirts finansiāls atbalsts no programmas “Digitālā Eiropa”, jo īpaši izmantojot kopīgu iepirkumu, lai izstrādātu un vadītu EU SOC, t. sk. progresīvus rīkus un infrastruktūras, kā arī uzaicinājumus piešķirt dotācijas, lai atbalstītu SOC spējas dalībvalstīs. Kā nākamo soli varētu apsvērt iespēju kopā ar dalībvalstīm veicināt arī civilmilitāro sadarbību valsts līmenī šajā jomā.

Būtu jāpalielina dalībvalstu kiberdrošības sadarbības pakāpe attiecībā uz reaģēšanu uz incidentiem, tai skaitā ar iespējamu sadarbību starp **civilajām un aizsardzības reaģēšanas vienībām**. Kopējās kibervienības mērķis ir apvienot visas attiecīgās kiberdrošības kopienas (t. i., diplomātisko, civilo, tiesībaizsardzības un aizsardzības kopienas), lai nodrošinātu koordinētu ES reakciju uz plaša mēroga kiberincidentiem un krīzēm, kā arī piedāvātu palīdzību, lai atgūtos no šiem uzbrukumiem. Tāpēc militārie spēki ar kopējās kibervienības starpniecību varētu strukturāli sadarboties un koordinēt darbību ar citām kiberdrošības kopienām.

Kiberprasmju pilnveidošana, izmantojot kopīgu apmācību un mācības, ir būtiska arī efektīvai noturībai pret kiberuzbrukumiem, kiberspēju uzlabošanai, kopīgas izpratnes veidošanai un

⁵⁶ PE/28/2021/INIT.

⁵⁷ Saskaņā ar EDIDP.

kopīgu reaģēšanas spēju veidošanai. Ja dalībvalstis tā nolems, tās varētu apsvērt lielāku civilmilitāro sadarbību kibernetikā un kopīgās mācībās, pamatojoties uz Eiropas Drošības un aizsardzības koledžas un EAA kibernetikā, apmācības un mācību programmām.

Turpmākā rīcība

- Līdz 2022. gada trešajam ceturksnim Komisija ierosinās **Kibernoturības aktu**, kura mērķis būs palielināt produktu un saistīto pakalpojumu kibernetiku iekšējā tirgū.
- Nolūkā līdz 2022. gada otrajam ceturksnim izveidot jaunas *EU SOC* platformas apmaiņai ar kibernetiku izlūkdatiem un rīkiem Komisija publicēs uzaicinājumu paust ieinteresētību, lai atlasītu *EU SOC* mitinātājstruktūras, ko papildinās īpašs ceļvedis. Tam vajadzētu pavērt ceļu ES stratēģisko spēju veidošanai nolūkā atklāt un apmainīties ar informāciju par kibernetiku draudiem.
- Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai uzlabotu sagatavotību liela mēroga kibernetiku incidentiem, uzlabojot koordināciju, tai skaitā apzinot iespējamās vajadzības un resursus reaģēšanas pārvaldībai.
- 2022. gadā tiks ierosināta Kibernetiku kompetenču centra stratēģiskā programma, tostarp attiecībā uz divējāda lietojuma tehnoloģijām un civilmilitārām sinerģijām, kas tiks koordinēta veidā nostiprinātas ar attiecīgajiem dalībniekiem.
- Komisija kopā ar Augsto pārstāvi turpinās atbalstīt dalībvalstis kopējas kibernetiku vienības, jo īpaši tās savstarpējās palīdzības mehānismu, izveidē un veicinās civilmilitāro sadarbību, lai atvieglotu informācijas apmaiņu un koordināciju starp aizsardzības ekspertiem un citām kopienām (t. i., civilo, tiesībaizsardzības un diplomātisko kopienu).
- Komisija lūgs Eiropas standartizācijas organizācijām izstrādāt saskaņotus standartus, lai atbalstītu neseno pieņemto Radioiekārtu direktīvas deleģēto aktu attiecībā uz kibernetiku drošību un privātumu.
- Komisija sadarbosies ar Augsto pārstāvi, lai pilnveidotu ES kibernetiku aizsardzības politiku, ar kuru dalībvalstis jāiepazīstina līdz 2022. gada beigām.
- Komisija aicina dalībvalstis apsvērt kopīgu kibernetiku aizsardzības apmācību un mācības sadarbībā ar esošajām civilās un aizsardzības apmācības un mācību sistēmām.

7.3. Militārās mobilitātes uzlabošana

Īstenojot Militārās mobilitātes rīcības plānu, ES jau veic būtiskus pasākumus, lai uzlabotu militārā personāla, materiālu un ekipējuma mobilitāti Eiropas Savienībā un ārpus tās, tādējādi uzlabojot mūsu spēju ātri reaģēt uz krīzi vai saistībā ar regulārām darbībām, piemēram, mācībām. Militārā mobilitāte ir arī ES un NATO sadarbības pamatprojekts.

Ar **ES budžetu 2021.–2027. gadam 1,69 miljardu EUR apmērā** divējāda lietojuma transporta infrastruktūras atbalstam militārā mobilitāte ir svarīga jaunā Eiropas infrastruktūras savienošanas

instrumenta (EISI)⁵⁸ daļa. 2021.–2023. gada darba programmā ir paredzēts īpašs budžets 330 miljonu EUR apmērā, un pirmie uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus tika izsludināti 2021. gada septembrī.

Militārā mobilitāte ir arī EAF 2021. gada darba programmas temats. Digitālās sistēmas izstrāde drošai un ātrai informācijas apmaiņai saistībā ar militāro mobilitāti ir viens no diviem tematiem uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus par karavīru un loģistikas sistēmām, ar visam uzaicinājumam paredzētu indikatīvo budžetu 50 miljonu EUR apmērā.

Komisija 2021. gada 14. decembrī ierosināja pārskatīt Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) regulu. Cita starpā priekšlikuma mērķis ir stiprināt civilās un militārās mobilitātes standartus un paplašināt *TEN-T* kartes, iekļaujot jaunus maršrūtus, kas ir svarīgi militārajai mobilitātei.

Komisija turpinās centienus veicināt militāro mobilitāti ES un ārpus tās, tostarp apsverot to attiecīgos tiesību aktu priekšlikumos un iniciatīvās, jo īpaši transporta un pārrobežu procedūru jomā.

Turpmākā rīcība

- Līdz 2022. gada beigām Komisija kopā ar Augsto pārstāvi ierosinās atjaunināt kopīgo Militārās mobilitātes rīcības plānu, kas var aptvert identificējamās vajadzības saistībā ar transporta digitalizāciju, transporta infrastruktūras kiberneturību un mākslīgo intelektu.

7.4. Klimata pārmaiņu problēmu risināšana aizsardzības jomā

Klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības zudums rada jaunus draudus drošībai. Lai gan operatīvās efektivitātes saglabāšana joprojām ir prioritāte, aizsardzības nozarei ir jāspēj pielāgoties klimata pārmaiņu ietekmei uz drošību, tostarp darbībai ekstremālākos klimatiskajos apstākļos, kā arī jāveicina klimata pārmaiņu mazināšana saskaņā ar ES klimata pārmaiņu politiku, jo īpaši Eiropas zaļo kursu. Energoefektivitātes uzlabošanai, atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanai, kad vien iespējams, un emisiju samazināšanai šajā nozarē būtu jāklūst par neatņemamu daļu mūsu kolektīvajos centienos līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti, kā arī aizsargāt bioloģisko daudzveidību un stiprināt aprites ekonomiku.

Aprites sistēmas var sniegt būtiskus ieguvumus aizsardzības rūpniecībai un iepirkumam, palielinot resursefektivitāti, palielinot atvērtu stratēģisko autonomiju konkrētiem kritiski svarīgiem materiāliem un pagarinot un optimizējot aizsardzības ekipējuma lietderību⁵⁹. Tiks apzinātas un atbalstītas iespējas uzlabot aizsardzības ekipējuma dizainu, lai būtu iespējama demontāža, detaļu atgūšana, remonts, atjaunošana un pārražošana. Tas attiecas arī uz iespējām uzlabot aizsardzības ekipējumu tā, lai tas varētu turpināt darboties arvien smagākos vides apstākļos operāciju norises vietās.

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1153 (2021. gada 7. jūlijs), ar ko izveido Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu un atceļ Regulas (ES) Nr. 1316/2013 un (ES) Nr. 283/2014.

⁵⁹ [IF CEED \(europa.eu\) Circular defence - News & insight - Cambridge Judge Business School](https://www.ceed.europa.eu/Circular-defence-News-&-insight-Cambridge-Judge-Business-School)

Šajā kontekstā Komisija ir apņēmusies īstenot 2020. gada kopīgo ES Klimata pārmaiņu un aizsardzības ceļvedi⁶⁰, par kuru Komisijas dienesti kopā ar EĀDD un EAA 2022. gada pirmajā pusē sniegs pirmo gada progresu ziņojumu. EAF⁶¹ 2021. gada darba programmā jau ir noteikti jautājumi, kas saistīti ar energo vadību un energoefektivitāti. 133 miljoni EUR ir atvēlēti īpašam uzaicinājumam atbalstīt tādu aizsardzības tehnoloģiju un produktu pētniecību un izstrādi, kas pievēršas šiem jautājumiem. Tā kā NATO, ANO, Amerikas Savienotās Valstis un citi partneri arvien aktīvāk veic līdzīgu darbu, ES pastiprinās personāla dialogus klimata, drošības un aizsardzības jomā.

Turpmākā rīcība

- 2022. gada pirmajā pusē Komisijas dienesti, EĀDD un EAA nāks klajā ar pirmo progresu ziņojumu par Klimata pārmaiņu un aizsardzības ceļveža īstenošanu.
- 2022. gadā Komisija izvērtēs ar klimatu / aizsardzību saistītās iniciatīvas, kas īstenotas saskaņā ar esošajiem Komisijas vadītajiem instrumentiem (t. sk. EAF, “Apvārsnis Eiropa”, “Apvārsnis 2020”, EISI un *LIFE*), lai uzlabotu iespējamās sinerģijas.
- Līdz 2022. gada beigām Komisija izveidos politikas satvaru, pamatojoties uz Komisijas vadīto instrumentu klimata / aizsardzības aspektiem, lai palīdzētu samazināt enerģijas pieprasījumu un palielināt civilo drošības dalībnieku un bruņoto spēku izmantoto kritiski svarīgo tehnoloģiju energonoturību, un šajā kontekstā izstrādās konkrētus pret klimata pārmaiņām noturīgus risinājumus.
- Komisija 2022. gadā izpētīs iespējas palielināt ar enerģētiku saistīto direktīvu ietekmi uz militāro infrastruktūru (piemēram, birojiem, galveno mītni, kazarmām, slimnīcām, akadēmijām), t. sk. zaļā publiskā iepirkuma iespējas, kas ir daļa no Eiropas zaļā kursa (t. i., jaunā energoefektivitātes darbība “Renovācijas vilnis”, Energoefektivitātes direktīvas un Direktīvas par ēku energoefektivitāti pārskatīšana).
- 2022. gadā Komisija un Augstais pārstāvis palielinās un pastiprinās darbinieku savstarpējo sadarbību klimata, drošības un aizsardzības jomā ar NATO, ANO un attiecīgajiem divpusējiem partneriem, piemēram, ASV un Kanādu.

8. Secinājumi

Sarežģītākā, strīdīgākā, konkurējošā un saistītākā pasaulē nekā jebkad agrāk ES ir vēl vairāk jāpastiprina centieni aizstāvēt savas stratēģiskās intereses un vērtības. Gaidāmajā ES Stratēģiskajā drošības un aizsardzības kompasā tiks noteikti vērienīgi mērķi Eiropas ilgtermiņa drošībai un aizsardzībai, kuru īstenošanu aktīvi sekmē šis paziņojums.

⁶⁰ 12741/20.

⁶¹ EAF regulā ir noteikts, ka “Fonds palīdz Savienības politikas jomās integrēt rīcību klimata jomā un sasniegt vispārēju mērķi, proti, 30 % no Savienības budžeta izdevumiem izmantot klimata mērķu sasniegšanas atbalstam”.

Šajā nolūkā Komisija ir apzinājusi šādas galvenās jaunās jomas nolūkā vēl vairāk stiprināt ES aizsardzības tirgus konkurētspēju:

- **izsvērt, kā vēl vairāk stimulēt dalībvalstu investīcijas galvenajās stratēģiskajās spējās un nepieciešamajos kritiskajos veicinātajos**, kuru izveidošanai un/vai iepirkuma procedūrām tiek izmantotas ES sadarbības sistēmas;
- **turpināt stimulēt Eiropas Savienībā sadarbības ceļā izstrādātu kopīgu iepirkumu aizsardzības spēju jomā**, t. sk. piemērojot atbrīvojumu no PVN un iespējamu EAF prēmiju palielināšanu;
- **mudināt dalībvalstis turpināt virzību uz racionālāku un līdzīgāku praksi ieroču eksporta kontroles jomā**, jo īpaši attiecībā uz aizsardzības spējām, kas izstrādātas kādas ES sadarbības sistēmas ietvaros.

Komisija arī īsteno jau sāktās iniciatīvas, kas ir galvenās ES aizsardzības veicinātājas, piemēram, **EAF un militāro mobilitāti**, kā arī tās, kas ir būtiskas Eiropas noturības stiprināšanai, jo īpaši kosmosa jomā, hibrīddraudu novēršanai, kibernetikas stiprināšanai un ar aizsardzību saistīto klimata pārmaiņu problēmu risināšanai.

Tomēr Komisija ir gatava piedāvāt vēl papildu pasākumus, ņemot vērā panākto progresu un to, kā turpmāk attīstīsies draudi un problēmas, ar ko saskaras Eiropas Savienība.